

OFFENTLIG

SKJEMAVELDE

Situasjonsbeskrivelse og anbefalinger

Forord

Næringslivets Skjemaråd legger med dette fram sin første rapport om statlig skjemavelde. Rapporten beskriver situasjonen etter en gjennomgang av utvalgte skjemaer høsten 1994, supplert med opplysninger fra ca. 1 850 næringsdrivende.

Næringslivets Skjemaråd har medlemmer fra Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Sparebankforeningen i Norge, Den norske Bankforening og fem landsforeninger i Næringslivets Hovedorganisasjon. Skjemarådet er organisert som et prosjekt med sekretariat i NHO, og skal være en pådriver for enklere oppgaveplikter for små og mellomstore bedrifter.

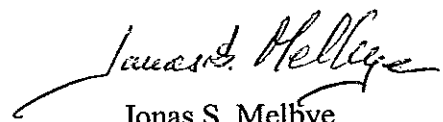
I rapporten foreslår Skjemarådet generelle tiltak for å lette bedriftenes oppgavebyrder og for å bedre den kommunikasjonen som foregår mellom forvaltning og næringsliv ved hjelp av skjema. Forslagene er gitt i rapportens kapittel 5 og 6.

De viktigste skjemaetater vil få egne delrapporter, som konkretiserer forslagene gjennom eksempler fra den enkeltes skjemaer og skjemarutiner.

Våren 1995 vil Skjemarådet presentere hvilke tiltak som er satt igang for å ta hensyn til forslagene i den enkelte etaten og i sentrale forvaltningsorganer med samordningsansvar.

Vi takker alle våre kontaktpersoner i bedrifter, departementer og statsetater for viktig hjelp i arbeidet fram til denne rapporten.

Oslo, 10. november 1994

Jonas S. Melbye
Formann i Næringslivets Skjemaråd

1. Innledning	1
1.1. Sammendrag	1
1.2. Ti regler for statlig skjemavett	2
2. En lang forhistorie	3
3. Næringslivets skjemaråd	4
3.1. Bakgrunn	4
3.2. Innfallsvinkel: Belastningsmodellen	4
3.3. Arbeidsform	5
3.4. Mulige faremomenter	6
4. Belastningsundersøkelsen	7
4.1. Metode	7
4.2. Formål og hovedresultater	8
4.2.1. Belastningsspørsmålene	8
4.2.2. Antatt tidsbruk til skjemaer	9
4.2.3. Bakgrunnsvariabler	11
5. Problemer med ulike skjemakategorier	12
5.1. Periodisk skjema	12
5.2. Hendelsesskjema	12
5.3. Søknadsskjema	13
5.3.1. Godkjenning og tillatelser	13
5.3.2. Faglig og økonomisk bistand	13
5.3.3. Meldeplikter	14
5.3.4. Generelt	14
5.4. Engangsplikter og frivillige skjemaer	15
5.5. I grenseland	16
5.5.1. Inspeksjon eller skjema	16
5.5.2. Registreringsplikter uten rapportering	16
6. Kommentarer til det enkelte skjemakravet	18
6.1. Overkommelig omfang og relevante spørsmål	18
6.2. Generell forståelighet	18
6.3. Klarlagt detaljeringsnivå	19
6.4. Tilgjengelige opplysninger	19
6.5. Synlig egennytte for bedriften	20
6.6. Synlig fellesnytte for samfunnet	20
6.7. Tilfredsstillende samordning	21
6.8. Behagelig tiltaleform og utforming	21
6.9. Fornuftige frister	22
6.10. Rimelig forvarsel	22
6.11. Skjemarådets anbefalinger	23

1 Innledning

1.1 Sammendrag

Forhistorie:
side 3. Samordning og generell forenkling av det offentliges innhenting og bruk av data fra næringsdrivende har vært drøftet i snart 20 år. Gjennom denne tiden har staten selv satt i gang en rekke konkrete forenklingsprosjekter som det har vist seg vanskelig å få gjennomslag for. Den siste tiden har man derimot hatt en viss suksess med utviklingen av egnede **verktøy** for framtidig forenklingsarbeid: Både Enhetsregisteret og Oppgavepliktregisteret skal gjøre det lettere å samordne statlige oppgaveplikter.

Belastningsmodell:
side 4 — 5. Etter initiativ fra Næringslivets Hovedorganisasjon, har næringslivsorganisasjonene startet Næringslivets Skjemaråd, som en pådriver for enklere oppgaveplikter for små og mellomstore bedrifter. Skjemarådet tar utgangspunkt i den **belastningen** bedriftene opplever ved statlig skjemavelde. Belastningen avhenger ikke bare av mengden, men også av kvaliteten på det tilsendte materialet.

Belastningsundersøkelse:
side 7 — 11. Gjennom en egen «belastningsundersøkelse» har Næringslivets Skjemaråd fått opplysninger om hvordan skjemaveldet oppleves i ca 1 850 mindre bedrifter. Disse rapportene tyder på at små bedrifter bruker vesentlig mindre **tid** på å fylle ut offentlige skjemaer enn man har gått ut fra til nå. Likevel opplever også de minste at skjemaveldet er en merkbart og irriterende **belastning**, mye knyttet til at spørsmålene fra det offentlige ofte oppleves som unødvendige og lite tilpasset bedriftenes egne behov og egne tilgjengelige data.

Skjemarådet har gjennomgått eksempler på ulike kategorier av offentlige skjemaer og vurdert hvordan hver av dem kan bedres for å redusere næringslivets belastning:

Skjema-kategorier:
side 12 — 17. **Periodiske skjemaer** som sendes bedriftene relativt uendret over flere år, bør gjennomgås nøye for å forsikre etat og oppgavegivere om at alle spørsmål fortsatt er nødvendige. For **hendelsesskjemaer** — der rapporteringsplikten utløses av en handling eller hendelse — bør det opprettes en felles sentral som kan gjøre regelverket kjent og skjemaene lettere tilgjengelig for den enkelte bedrift. Også den enkelte etaten bør utvikle bedre rutiner for å formidle relevante skjemaer til bedriftene. **Søknadsskjemaer** kan være vel så omfattende og kompliserte som skjemaer med en uttalt svarplikt, og det kan ha store konsekvenser for bedriftene om de ikke blir fylt ut riktig. Skjemaer for godkjenninger, tillatelser eller økonomisk bistand bør derfor regnes med i alle offentlige forenklings- og samordningsprosjekter på linje med de rene oppgavepliktene.

Kommentarer til skjemavett-reglene:
side 18 — 23. Med bakgrunn i tidligere utredninger, supplert med dokumentasjon fra sin egen undersøkelse, har Næringslivets Skjemaråd formulert ti generelle **skjemavett-regler**. Reglene tar sikte på å redusere mengden av skjemaer og enkeltspørsmål, gjøre de gjenværende lettere å arbeide med og — ikke minst — øke næringslivets forståelse for nytten av den enkelte skjemarutinen. Vårt tallmateriale indikerer en urovekkende skepsis blant mindre bedrifter til nytten av skjemaer og oppgaveplikt.

Næringslivets Skjemaråd mener at oppgavebelastningen på næringslivet vil bli merkbart redusert, hvis forvaltningen gjennomgår alle skjemarutiner kritisk med bakgrunn i skjemavett-reglene, uten at det kommer i konflikt med det offentliges databehov. Da har vi tatt for gitt at spørsmål som ikke kan begrunnes, kan utgå.

Skjemarådet mener at forenkling og forbedring av skjemarutiner er en krevende informasjonsfaglig oppgave som må ha en solid forankring i årlig planleggingsarbeid og følges aktivt av etatenes toppledelse.

Redusert belastning vil ikke bare lette forholdene for næringslivet, men også spare kostnader for myndighetene selv. Og ikke minst vil det bedre kvaliteten på innsamlede data.

1.2 Ti regler for statlig skjemavett

Statlige oppgaveplikter og andre skjemarutiner bør gjennomgås grundig for å tilfredsstille følgende krav:

- **Overkommelig omfang og relevante spørsmål**
ved å skreddersy skjemavarianter for den enkelte virksomhetstype og situasjon.
- **Generell forståelighet**
ved å legge arbeid i gode veiledninger, bruke begreper fra bedriftenes hverdag og være tilgjengelig for spørsmål.
- **Klarlagt detaljeringsnivå**
f.eks. ved å sette opp konkrete svaralternativer der det er tilstrekkelig med mindre presise svar.
- **Tilgjengelige opplysninger**
ved å tilpasse skjemaets definisjoner til bedriftens data og regnskaper så langt det er mulig.
- **Synlig egennytte for bedriften**
ved å forklare hvordan strukturert informasjon kan være viktig for bedriftens egen virksomhet.
- **Synlig fellesnytte for samfunnet**
ved å forklare hvordan de innhentede opplysningene skal brukes. Hvis et skjema eller et spørsmål ikke kan begrunnes, er det heller ikke nødvendig.
- **Tilfredsstillende samordning**
ved å bruke opplysninger fra andre etater/registre istedenfor å kreve lignende opplysninger fra bedriftene på nytt.
- **Behagelig tiltaleform og utforming**
ved at spørsmål og forklaringer kommer i en fornuftig rekkefølge, språkb Bruken er høflig og skjema og veiledning generelt har en tiltalende utforming.
- **Fornuftige frister**
ved å gi rimelig tid til utfyllingen og ta hensyn til når de etterspurte opplysningene er tilgjengelige og skal avgis til andre formål.
- **Rimelig forvarsel**
Ved å varsle i god tid før omfattende nye eller endrede oppgaveplikter trer i kraft.

2 En lang forhistorie

Tidlig i 1979 ba daværende Forbruker- og administrasjonsdepartementet om at Rasjonaliseringsdirektoratet (nå Statskonsult) skulle klarlegge hvor mye arbeid bedriftene hadde med å fylle ut blanketter til det offentlige. Bakgrunnen var NOU 1978:48 «Offentlig databehandling. Desentralisering og effektivisering».

Resultatet ble en omfattende plan for å opprette en detaljert, felles oversikt over offentlige datasystemer, deres eiere, innhold og formål. Sporene etter dette prosjektet løser seg opp omkring 1980. Senere er det født en rekke forenklingsforslag med sikte på mindre dobbeltarbeid innen forvaltningen og mindre oppgavebyrder for bedriftene. Flere av dem har dødd en stille død, kort tid etter en til dels støyende fødsel med brask og bram og statsrådsintervjuer i presse og kringkasting.

**Gode
hensikter
i snart
tyve år.**

Det har ikke manglet på politiske vyer i alle de årene som er gått siden omfanget av statlige registre og innkrevingsrutiner ble et merkbart problem midt på 70-tallet: Regjeringen Nordli ville forenkle forholdet mellom bedrifter og forvaltning under mottoet «avbyråkratisering». Regjeringen Willoch opprettet et eget statssekretærutvalg for «deregulering». Senere har temaet stått på dagsorden under såvel det borgerlige «moderniseringsprogrammet» som Arbeiderpartiets «fornyelsesprogram» for offentlig forvaltning.

«Folk reagerer ofte på det forhold at det bes om opplysninger som allerede finnes i offentlige registre. For en rekke viktige og hyppig brukte blanketter stilles spørsmålet: Trenges denne blankett i sin nåværende form? Kan den gjøres enklere, med færre spørsmål?»

Statens Rasjonaliseringsdirektorat, 25. juni 1979 [1]

Prosjektene beveger seg langs to hovedlinjer; en for å forenkle regler, skjemaer og innkrevingsrutiner for næringslivet (**forenklingsprosjekter**), en for å bedre mulighetene for forenkling ved å skaffe bedre hjelpemidler for å samordne bruken av eksisterende data i forvaltningen (vi kan kalle dem **verktøyprosjekter**).

**Forenklings-
prosjektene
dabbet av
etter hvert.**

Langs den første linjen hadde faktisk den såkalte SMB-gruppen under Dereguleringsutvalget noen suksesser, men trolig enda flere nederlag. Dette var en interdepartemental arbeidsgruppe for forenkling av regelverk, oppgaveplikt mm. for små og mellomstore bedrifter. Gruppen fungerte i flere år, men det ser ut til at såvel interessen som den politiske ryggdekningen dabbet av etter hvert som det viste seg at skjema- og rutineforenkling var en detaljorientert, møysommelig prosess. Gruppen konstaterer selv med et hjertesukk at «... det ser ut til at det i stor grad ble opp til den enkelte tjenestemann å vurdere nytten av sine egne rutiner» [2].

Med verktøyprosjektene er det gått noe bedre. Etter videreutvikling av tankene fra NOU 1988:15 «Samspill om grunndata», etablerer Finansdepartementet i 1995 **Enhetsregisteret** i Brønnøysund, som skal bli en felles sentral for de mest grunnleggende opplysningene om juridiske personer mm. Ved felles bruk av det tilhørende organisasjonsnummeret, kan flere offentlige registre dele på det de har av næringslivsopplysninger. Uten å plage bedriftene med spørsmål som allerede er besvart til en annen etat.

**Verktøy-
prosjektene
nærmer
seg mål.**

Da er det en forutsetning at staten har oversikt over hva som finnes av data i ulike etater. I dag, femten år etter at de lanserte planen, er Statskonsult i ferd med å realisere sin oversikt over offentlige datasystemer: **Oppgavepliktregisteret** er om-sider underveis, denne gangen på oppdrag fra Nærings- og energidepartementet.

3 Næringslivets skjemaråd

3.1 Bakgrunn

*Et uttrykt
behov for
mindre
skjemavelde.*

Under prosjektet **NHO TIL TUSEN** ble ledere for 1 000 medlemsbedrifter i Næringslivets Hovedorganisasjon intervjuet høsten 1991. Ett av formålene var å klarlegge hvilke arbeidsområder NHO bør prioritere for å bedre arbeidsbetingelsene for de mindre bedriftene. I denne undersøkelsen kom det generelle «skjemaveldet» høyt opp på listen når bedriftslederne skulle konkretisere sine behov for forenkling av lover og forskrifter.

Med dette som bakgrunn inviterte NHO andre relevante organisasjoner til å delta i et **Næringslivets Skjemaråd**. Skjemarådet er organisert som et prosjekt over to år, fram til våren 1996 og har følgende medlemmer:

Per Baklund, Iglebæk A/S (Norges Bilbransjeforbund)
Einar Carlsen, Linne Hotell (Norsk Hotell- og Restaurantforbund)
Fabio A. Manzetti, Den norske Bankforening
Jonas S. Melbye, Chr. Wisbech A/S/ A/S Melbye Heisservice
(Bygghåndverkfagenes Landsforening)
Per Mjelva, Aalesundfisk A/S (Fiskerinæringens Landsforening)
Hans Olaf Often, Sparebanken Hedmark (Sparebankforeningen i Norge)
Reidar Steen, Standard Mekanikk A/S (Teknologibedriftenes Landsforening)
Johan Torgnesskar, A/S Autoindustri (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon)

Jonas S. Melbye er Skjemarådets formann. Statsaut. revisor Thor-Erik Bakke (Norges statsautoriserte revisorers forening) har bistått rådet i gjennomgang av skatte- og avgiftsrelaterte skjemarutiner. Sekretariatsfunksjonen utføres av **Område mindre bedrifter** i NHO.

Prosjektets mål er å bevirke konkrete, målbare reduksjoner i belastningen ved statlig oppgaveplikt overfor små og mellomstore bedrifter. Reduksjonen skal være størst mulig, likevel skal arbeidet utføres under forståelse for at deler av den lovbestemte rapporteringen er til nytte for — i noen tilfeller til og med initiert av — næringslivet selv.

«Noe forenklet kan en si at de offentlige reguleringer beslaglegger arbeidskraft som både for småbedriftene og samfunnet ville vært mer verdifull i andre og mer "produktive" anvendelser.»

«... For det annet er gruppen av den oppfatning at det er en manglende småbedriftsforståelse innen forvaltningen generelt. Det er derfor behov for å etablere enheter som skal ha som oppgave å "presse" på slik at de nødvendige småbedriftshensyn blir tatt i forenklingsarbeidet»

SMB-gruppen 1. juni 1983 [3]

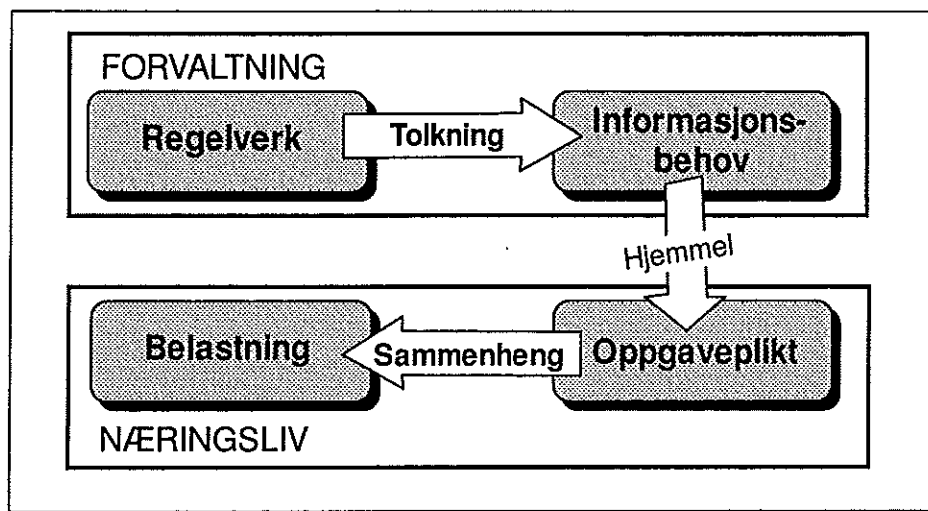
3.2 Innfallsvinkel: Belastningsmodellen

*Skjema-
belastningen
er et resultat
av lovverket.*

Næringslivets Skjemaråd angriper skjemaveldet ut fra en modell som er utviklet av Statskonsult. Tankegangen her er at forvaltningens **informasjonsbehov** oppstår gjennom tolkning av **lover og regler** som etatene skal forvalte. Med en lovhjemmel som berettiger til innsyn i næringslivets sfære, kan dette behovet dekkes gjennom **oppgaveplikt**. Hvilken **belastning** oppgaveplikten skal påføre næringslivet, vil i siste instans være avhengig av hvordan spørsmålene presenteres.

Tidligere kartlegging (blant annet oppsummert av Næringslovutvalget [4]) har for lengst påvist at belastningen påvirkes mye av kvaliteten på skjema og veiledningsmateriell, av innsendingsfrist, av tilpasning til bedriftenes teknologi, av at næringslivet er forberedt på hvilke spørsmål som vil komme og ikke minst av hvor lett det er å finne fram til de opplysningene som etterspørres.

Figur 1: Fra regelverk til næringslivsbelastning, Statskonsults modell

Næringslivets skjemaarbeid starter med et lov- og regelverk som gir flere tusen etater og lokalkontorer i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning et **udiskutabelt** behov for informasjon som ofte **må** hentes fra bedriftene.

Statskonsults modell illustrerer at skjemaveldet starter hos politikerne, men den leder ikke på noen måte til at statsetatene er uten ansvar for belastningen på næringslivet. **Tolkningen** av informasjonsbehovet foregår i flere trinn fra lov gjennom forskrift og interne instruksjoner, fram til den enkelte saksbehandlers vurdering. Og **sammenheng** spørsmålene presenteres i, er helt og fullt etatens ansvar. Det handler blant mye annet om forståelige veiledninger og motiverende forklaring av formålet. Dessuten er det selvsagt ganske vanlig at endring i lover og forskrifter initieres fra etatene selv.

Nødvendige spørsmål kan begrunnes.

Tidligere rapporter og ikke minst Skjemarådets egen kartlegging, som vi kommer tilbake til, viser at mye av næringslivets irritasjon skyldes manglende forståelse for hensikten med skjemaer og enkeltspørsmål. Det er naturlig å tro at spørsmål som er en uomtvistelig følge av lover og regelverk, også kan begrunnes tilfredsstillende i særskilt veiledning eller på det enkelte skjemaet.

3.3 Arbeidsform

Fra myndighetene er det ofte pekt på at næringslivet selv har vært lite konkrete i sin kritikk av skjemavelde og statlig oppgaveplikt. Næringslivets Skjemaråd er til dels enig i dette, selv om det finnes gode eksempler på presise endringsforslag fra næringslivets organisasjoner som verken er tatt til følge eller tilfredsstillende imøtegått. På dette grunnlaget vil konkret tilbakemelding til etatene om ulike belastningsaspekter og konkret påvisning av svakheter ved den enkelte skjemarutine være en viktig del av Skjemarådets arbeid. I forlengelsen av dette blir det like viktig å følge opp hvorvidt rådets påpekninger resulterer i forenklinger eller klarere begrunnelser overfor bedriftene.

Dialog og konkret kritikk.

Den positive måten Skjemarådet er møtt på etter våre første henvendelser til statsforvaltningen, gir forventninger om at etatene vil være lydhøre overfor den kritikken som måtte komme.

Det eksisterer et ukjent antall statlige oppgaveplikter og innkrevingsrutiner i forhold til næringslivet. Mange av dem er i forandring med bakgrunn i EØS-avtalen, et eventuelt EU-medlemskap vil forandre enda flere. Næringslivets Skjemaråd har verken kapasitet til eller interesse av å gjennomgå hvert enkelt skjema i detalj. Foran denne første presentasjonen av Skjemarådets synspunkter har vi valgt å ta for oss bare **noen** skjemaetater, og vi har gjennomgått bare **noen** av de mest belastende skjemaene fra hver av dem, men synspunktene kan lett tilpasses hele sakskomplekset..

*Utvelgelse
utfra et
pedagogisk
siktemål.*

Arbeidet i Skjemarådets første driftsår har et rent pedagogisk siktemål. Hensikten er ikke primært å få til en forbedring og forenkling av akkurat de skjemarutinene rådet har vurdert. Det viktigste er å øke etatenes kunnskap om **hvordan** skjemaveldet belastet næringslivet og **hvilke typer** tiltak som må til for å bedre forholdene. Gjennom konkretisering av ti ulike belastningsaspekter og drøfting av løsningsmåter for hvert av dem, håper vi å bedre skjemakompetansen i forvaltningen generelt, til beste for konstruktiv samhandling mellom forvaltning og næringsliv i sin alminnelighet — med en rekkevidde langt ut over de få rutinegjennomgangene som ligger til grunn for denne rapporten.

*Drøfting av ti
regler for
skjemavett.*

Den generelle drøftingen av ti **skjemavett-regler** for å imøtegå de ulike belastningsaspektene, er gitt i rapportens kapittel 5. I tillegg vil den enkelte etaten få en delrapport basert på rådets gjennomgang av noen få skjemarutiner med henblikk på de samme ti punktene. Hovedrapporten vil bli distribuert til et stort antall departementer og statsetater. Delrapportene vil fra vår side utelukkende bli sendt til angjeldende etat.

3.4 Mulige faremomenter

*Helhets-
tenkning
framfor
subopti-
malisering.*

Enkelte statsetater har samarbeidet om bruk av innsamlede opplysninger fra næringslivet i en årrekke, og det finnes mer eller mindre konkrete planer for videreutvikling av slikt samarbeid. Det er viktig at ikke Skjemarådets gjennomgang leder noen til å stirre seg blind på informasjonsbehovet i den enkelte skjemarutinen eller den enkelte etaten. Et «unødvendig» spørsmål eller en presisering ekstra på et skjema fra etat A kan kanskje spare et helt skjema fra etat B. Generelt mener Skjemarådet at etaten i møtet med eventuell kritikk, selv må ta vare på helhetstenkningen. Også hensynet til **andres** nytte av opplysningene, lar seg formulere overfor bedriftene under innkrevingen.

Det er også viktig å unngå at kosmetiske forandringer av det enkelte skjemaet blir prioritert på bekostning av den tverrsektorielle oppryddingen som blant annet Statskonsults oppgavepliktprosjekt vil inspirere til. Skjemarådet regner med at prioritering av ulike forenklingstiltak kan diskuteres med den enkelte etaten i etterkant av denne rapporten.

Det er viktig at ingen etat blir sittende å vente på neste tilbakemeldingsrunde fra Skjemarådet framfor på eget initiativ å vurdere rutinene sine. Den generelle drøftingen i denne rapporten gir etter vår mening et tilstrekkelig utgangspunkt.

4 Belastningsundersøkelsen

4.1 Metode

*Også
Skjemarådet
trenger
informasjon.*

Næringslivets Skjemaråd sendte 9. september i år et skjema med følgeskriv (se vedlegg) til alle medlemsbedrifter i NHO med mindre enn 100 ansatte og til en tilsvarende gruppe medlemmer i HSH. Utsending og mottak ble håndtert fra de respektive organisasjonene. Frankert svarkonvolutt var vedlagt skjemaet.

I utgangspunktet mener Næringslivets Skjemaråd at et skjema er et hensiktsmessig hjelpemiddel for strukturert kommunikasjon mellom to parter. Likevel ligger det i sakens natur at rådet ikke ønsket å øke skjema-belastningen ytterligere ved å stille mange og kompliserte spørsmål. Vi la også stor vekt på å oppfordre til deltakelse på en forsiktig måte, med tydelig påpekning av at det ikke ville bli sendt noen purring eller påminnelse.

Siden **belastning** er en følelsessak — mens **oppgaveplikten**s omfang kan måles og veies — valgte Skjemarådet å konsentrere spørsmålsstillingen om bedriftens egen umiddelbare oppfatning av skjemaarbeidet, framfor å be om antall og konkret tidsangivelse.

Svarene ble gitt anonymt. For kontrollformål ble hvert skjema tildelt identitetsnummer etter mottak. Svarene er dataregistrert i én fil for NHO-medlemmer og én fil for skjemaer som ble returnert i HSHs konvolutter. Både selve skjemaene og datafilene vil eventuelt bli stilt til disposisjon for Statskonsult eller andre offentlige instanser, dersom det er interessant for konkrete prosjekter.

Samlet fra de to organisasjonene kom det inn 1852 besvarelser. For myndighetenes fagstatistikere med omfattende purrerutiner og loven i hånd, er imidlertid svarprosenten — ca. 16,5 med tilfredsstillende utfylling — ikke særlig imponerende, selv om den ligger i overkant av hva som er vanlig i frivillige undersøkelser i organisasjonenes regi. Til sammenligning svarte 12,5 av de mindre NHO-bedriftene til en undersøkelse om delingsmodellen med lignende innsamlingsmetode.

*Utlirekkelig
om HVOR
MYE
belastning.*

Næringslivets Skjemaråd presiserer at resultater fra undersøkelsen må brukes med største forsiktighet som uttrykk for **nivået** på bedriftenes belastning. Vi kan ikke vite om de som lot være å svare, skiller seg systematisk fra de bedriftene som fylte ut skjemaet på dette punktet. Synes resten av bedriftene — altså det store flertallet — at offentlige skjemaer ikke er noe problem, eller er de tvert imot så lei av dem at de ikke orket dette skjemaet heller?

*Godt
materiale om
HVA som
belaster.*

Derimot er det mindre grunn til å tro at bedrifter utenfor svargruppen mener noe annet om **hvilke aspekter** ved skjemarutinene som irriterer mest. Så langt Næringslivets Skjemaråd kjenner dette problemområdet, har det aldri tidligere eksistert et så omfattende materiale om bedriftenes eget syn på saken. Gjennom disse svarene får både myndighetene og Skjemarådet god hjelp til å prioritere mellom ulike tiltak i det videre forenklingsarbeidet.

4.2 Formål og hovedresultater

4.2.1 Belastningsspørsmålene

Spørsmålet om hvilke skjemaer som belaster hadde til hensikt å bringe fram eventuelle omfattende skjemarutiner som Næringslivets Skjemaråd ikke kjente til.

**Vanskelig å
navngi
plagsomme
skjemaer.**

Flere tidligere utredninger viser at det er vanskelig for næringslivet å peke ut enkeltskjemaer som gir størst belastning. (Se f.eks. oppsummeringen til Næringslovutvalget [4].) En gjennomgående holdning er at det er den samlede **summen** av skjemaer som belaster. Det er vanskelig for bedriftene å holde rede på hvilken etat eller hvilket skjema som til enhver tid plager dem mest.

Det samme problemet møter vi i kommentarene til Skjemarådet, men en stor del av bedriftene oppga i hvert fall navngitte etater eller særskilte lovområder med sterkt belastende skjemaer. De konkrete skjemanavn som kom fram, ble brukt som ett av kriteriene for utvelgelse av eksempel-skjemaer for nærmere gjennomgang og tilbakemelding til den enkelte etat.

Svarene på dette spørsmålet er ikke kodet eller dataregistrert i denne omgangen men vil bli analysert nærmere som ledd i planleggingen av rådets arbeid videre.

«Skjemautfylling nedprioriteres og utføres når man får ledig tid (m.a.o. aldri).»

«Det kommer så mye papir at skal vi lese alt kan jeg glemme å drive butikk.»

«Vet ikke hvilke skjemaer. Prøver å glemme dem så fort som mulig.»

«Alt for mye skjema generelt.»

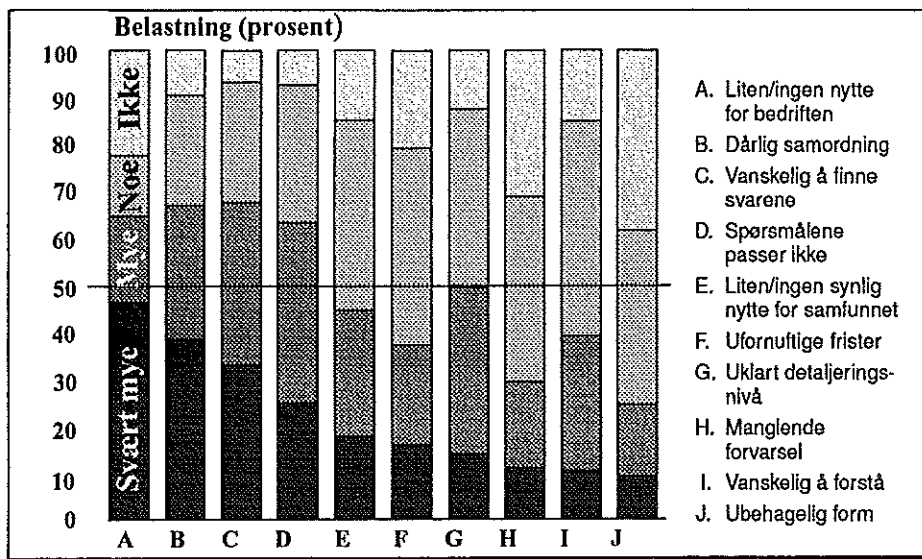
Bedriftslederes kommentarer til
Skjemarådets undersøkelse, sept. 1994.

Hovedspørsmålet på side 1 er delt i ti — tilsvarende de ti skjemavett-reglene rådet har satt opp. I tillegg til å gi grunnlag for prioritering av ulike typer tiltak, skulle spørsmålet avklare om det burde arbeides med andre problemer (belastningsaspekter) enn de ti som Skjemarådet har utledet av tidligere rapporter og egen erfaring.

Svarene indikerer at rådet har truffet riktig i første omgang. Det kom ikke fram noe generaliserbart tilleggsproblem i kategori «annet» (siste under-spørsmål). De vanligste svarene her som ikke kunne henføres til en annen kategori, dreide seg om den samlede **mengden** skjemaer og den samlede **tidsbruken** til å besvare dem.

De fleste har svart at de belastes «svært mye» eller «mye» av ulike mangler ved offentlige spørreskjemaer. Nesten ingen har systematisk satt alle kryss i én svar-kategori, det er stor spredning i belastningsgrad knyttet til det enkelte aspekt hos de fleste bedriftene.

Spørsmålet om belastningsgrad mangler med hensikt «vet ikke» som svaralternativ. Pr. definisjon må man kunne si at den som ikke vet at han belastes, opplever en belastning på «nivå 0».

Figur 2: Andel av bedriftene som opplever belastning av ulike mangler ved offentlige skjemaer (100% = 1852 bedrifter)

I figur 2 er belastningsaspektene sortert etter hvor stor andel av bedriftene som har oppgitt at de belastes «svært mye» av denne typen mangler. På skjemaet (vedlegg til rapporten) er det gitt en kort utdyping av det enkelte belastningsaspektet.

At det krever mye regnearbeid å finne svarene (C) og at spørsmålene ikke passer til bransje eller størrelsesgruppe (D), er velkjente problemer fra tidligere kartlegging. Omkring 65 % av respondentene finner dette mer enn «noe» belastende. Man har vel også visst at bedriftene irriteres over å besvare de samme spørsmålene fra flere etater (B).

Det framgår at bedriftene har liten tro på at skjemaarbeidet er til nytte for **dem selv** (A). Det er et kjent problem at dette belaster «svært mye», særlig for de minste bedriftene. Mer uventet, og vel så interessant, er det at nesten halvparten opplever «svært mye» eller «mye» belastning av at offentlige skjemaer ikke er til synlig nytte for **samfunnet** (E).

Urovekkende kommunikasjons-svikt.

Hvis bedriftene opplever at verken de selv, næringslivet eller samfunnet generelt har behov for opplysninger som samles inn, har vi en urovekkende svikt i kommunikasjonen mellom forvaltningen og norsk næringsliv. Manglende tillit til nytten av innsamlede data kan nok delvis begrunnes med at en del bedrifter ikke er flinke nok til å utnytte tallmateriale i egen planlegging av drift og strategi. Likevel kan Skjemarådet, etter egen gjennomgang av en del skjemaer med mangelfull formålsbeskrivelse og svært detaljerte spørsmål, godt forstå at det oppstår en viss tvil om nytteverdien.

Utslagene for de «mindre plagsomme» irritasjonsmomentene, og mer om aspektene A – E, blir gjennomgått under drøftingen av tiltak i kapittel 5.

4.2.2 Antatt tidsbruk til skjemaer

For ikke å plage bedriftene mer enn nødvendig, gjorde Skjemarådet det klart at det var tilstrekkelig å fylle ut skjemaets side 1. Svært få av bedriftene har benyttet seg av dette. Har man først svart, har man svart på alt. Dermed har rådet fått et bedre materiale om bedriftenes tidsbruk på skjemaer enn vi hadde håp om på forhånd.

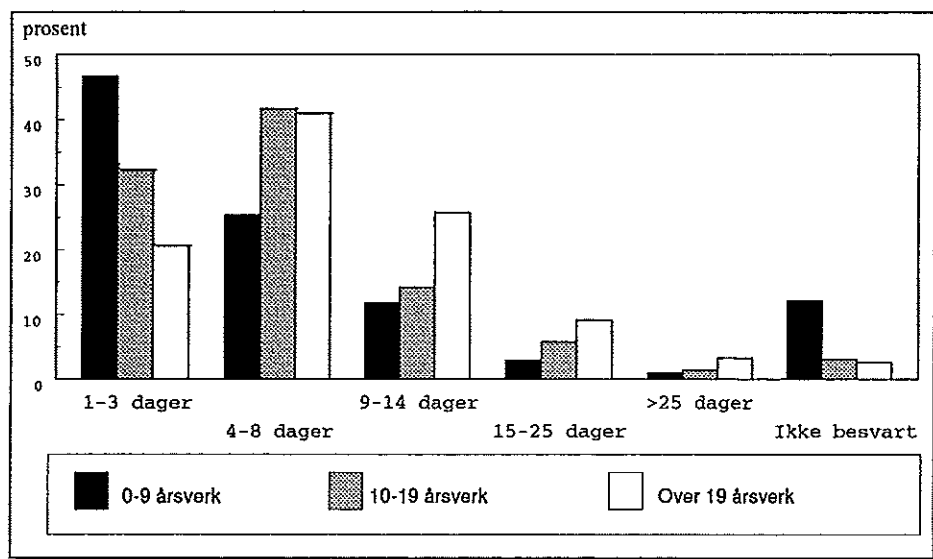
**Mindre
tidsbruk enn
antatt?**

Likevel, det er på dette punktet den forholdsvis lave svarprosenten (sammenlignet med offisiell statistikk) gir størst grunn til forsiktighet i tolkningen.

Hvis man kan stole på at det foreliggende materialet er noenlunde representativt, ligger **tidsbruken** til offentlige skjemaer betydelig lavere enn det som — med sterke forbehold — er anslått i tidligere undersøkelser. Det kan spille en rolle at selve spørsmålet i denne undersøkelsen minner om at det fins **flere** plageånder enn forvaltningen. Mange anslår at de bruker minst like mye tid på skjemaer innen næringslivet som til de offentlige oppgavepliktene.

Vi er mer opptatt av hvor mye tid bedriftene **mener** de bruker på skjema-behandling enn av det reelle timetallet som ulike offentlige utvalg har jaktet på i en årrekke. Hvis bedriftene på et senere tidspunkt opplever det som om skjemaene stjeler mindre av deres tid, er belastningen redusert selv om stoppeklokke og metermål ville gitt uendret resultat.

Vi er også bevisst uklare i presiseringen av hvilke skjemaer som skal tas med. «Skjemaveldet» har alltid vært et upresist uttrykk, og det er dette fenomenet vi vil ha synspunkter på. En del kommentarer tyder på at mange ikke har tatt med tiden som brukes av regnskapsfører og andre utenom bedriften, men slik har det trolig også vært ved tidligere kartlegging.

Figur 3: Andel av bedriftene etter størrelsesgruppe og antall dager pr. år som antas brukt på skjemaer fra offentlige myndigheter (100% = 1852 bedrifter)

En overraskende stor andel av bedriftene mener de bruker mindre enn fire dager pr. år på offentlige spørreskjemaer, men det finnes store variasjoner. Antatt tidsforbruk øker med bedriftens størrelse.

**Skjemaveldet
— mest en
følelssak?**

Påfallende mange har satt en rekke kryss for «svært mye» belastning — noen med engasjerte, negative kommentarer — til tross for at de mener skjemaarbeidet bare tar 1–3 dager på årsbasis. Det tyder på at en fokusering på **tidsbruk** til offentlige skjemaer, og på **omfanget** av oppgaveplikten som sådan, er en utilstrekkelig innfallsvinkel til problemet «skjemavelde». Selv om opplevelsen av belastning sikkert henger sammen med bruk av tid, er det vel helst «unyttig» bruk av tid som frustrerer. I så fall er mengden adrenalin en vel så god målestokk som mengden skjemaer.

**Størst økning
fra myndig-
hetene?**

Skjemarådet spurte også om hvordan bedriftene **tror** skjemaarbeidet har utviklet seg de siste tre årene. Svært få (ca. 2 %) tror det har vært noen nedgang i skjemamengden **fra det offentlige** de siste tre årene. Over 42 % mener det har vært merkbar vekst, mens 37 % antar situasjonen er ganske uendret. (Hele 18 % hadde ikke noen mening om dette spørsmålet.) Det er liten forskjell mellom størrelsesgruppene.

Skjemaarbeid for egne **organisasjoner** og for **kunder/leverandører** oppfattes ikke i samme grad som økende. Her er tallene hhv. 27 % og 18 % . Skjemamengden fra disse instansene oppfattes av omkring 48 % som ganske uendret.

Spørsmålene om antatt tidsbruk og utvikling vil bli mer interessante når vi kan sammenligne dem med en tilsvarende undersøkelse planlagt våren 1996. En slik sammenligning blir også mer pålitelig (til tross for «lav» svarprosent) enn målingen på ett tidspunkt.

4.2.3 Bakgrunnsvariabler

Materialet vil bli analysert nærmere ved å fordeles på ulike bakgrunnsvariabler. En rekke offentlige skjemakrav gjelder for bestemte **eierformer** (selskapstyper), **bransjer** og **størrelsesgrupper**. Skjemaveldet innen næringslivet antas særlig å være bransjerelatert.

Vi har valgt å dele inn i bransjekategorier som tilsvarende grove grupper i Statistisk sentralbyrås næringsstandard, og eierform-spørsmålet avspeiler de viktigste juridiske registreringsformer i lovverket og Foretaksregisteret i Brønnøysund.

Nærmere resultater vil neppe bli publisert av Skjemarådet, men de kan stilles til disposisjon på forespørsel.

5 Problemer med ulike skjemakategorier

Næringslivets Skjemaråd har delt skjemarutinene inn i ulike kategorier fordi ulike typer oppgaveplikter mm. kan få høyst forskjellige konsekvenser for bedriftene og fordrer ulike løsninger for å begrense belastningen. De kategoriene vi har konsentrert oss om er det periodiske skjema, hendelsesskjemaet og søknadsskjemaet. Vi nevner også kort noen andre kategorier som delvis faller utenfor vårt mandat.

5.1 Periodisk skjema

Den periodiske oppgaveplikten — med fast innsending hvert år, hver måned, hvert kvartal el. — er på mange måter enklest å forholde seg til, hvis innkrevingsetaten gjør en god jobb. Man kan etablere et fast mønster for behandlingen (manuelt eller med edb) hvis det ikke gjøres for store endringer fra år til år. Og man får hjelp til utfyllingen hvis etaten preutfyller navn, nummer og svarene fra forrige gang. Hvis skjemaet dessuten lander på skrivebordet foran hver ny frist, slipper bedriften til og med å holde rede på fristene selv.

Faren ved den periodiske oppgaveplikt er at det kan være bekvemt for etaten å la rutinen surre og gå i en årrekke uten å vurdere om behovet har endret seg. Særlig hvis mottaks- og bearbeidingsystemet er så velsmurt at kostnadene blir lite synlige for etaten selv. Det er ikke uvanlig at bedriftene mistenker en del faste, periodiske skjemaer — og i hvert fall en del av enkeltspørsmålene — for å være etterlevninger av fordums behov. Skjemarådet gjennomgang understøtter i noen grad dette synet. Trolig ligger en del av årsaken til manglende tro på samfunnsnyten (jf. punkt 4.2.1) akkurat her.

Næringslivets Skjemaråd anbefaler at etatene vurderer særlig nøye nytten av skjemaer og spørsmål som har vært sendt næringslivet relativt uforandret gjennom mange år. For å imøtegå mistanken om foreldethet, bør også veiledninger og følgeskriv til slike rutiner gi spesielt tydelig forklaring på formålet.

Periodiske skjemaer gir en spesiell mulighet for å lette utfyllingen ved å be om endringer i preutfylte data framfor å kreve alt på nytt. Også dette kan gi reelle lettelser i næringslivets belastning ved offentlig skjemavelde.

5.2 Hendelsesskjema

En rekke oppgaveplikter utløses som konsekvens av en handling eller hendelse. Plikten til å rapportere valutaoverføring til utlandet, til å registrere et arbeidstakerforhold eller til å melde en arbeidsulykke, utløses når man eksporterer penger, når man ansetter en ny medarbeider og når noen bryter beinet på jobben.

Det finnes en stor mengde hendelsesutløste oppgaveplikter, og mange av dem er knyttet til hendelser som ikke inntreffer hver dag. De minste bedriftene opplever dem sjelden eller nesten aldri. De må lære rutinene på nytt hver gang, og selv de største har på et eller annet tidspunkt måttet sette seg inn i dem, gjerne som slit-somme biprodukter av vekst og videreutvikling.

Uavhengig av hvor enkle eller vanskelige spørsmålene er, vil selve rutinen være en utfordring for bedriftene. Skjemarådet har konstatert at det kan være et stort problem bare å forstå hvilken etat man skal henvende seg til, og innen etaten er det ikke alltid lett å finne fram til den som kan sende skjemaet i posten.

*Faste rutiner
kan overleve
seg selv.*

*Hendelses-
skjemaer kan
ofte ha de
vanskeligste
rutinene.*

Kanskje kjenner den enkelte næringsdrivende ikke til rutinen i det hele tatt. Formelt et lovbrudd, men dog en slags løsning for bedriften. Skjemarådet har snakket med flere saksbehandlere som strever med å holde bedriftene orientert om hendelsesutløste oppgaveplikter. Dette fenomenet er lite omtalt tidligere i vår sammenheng, men i 1990 ble det for eksempel slått fast at statistikkgrunnlaget for yrkesskader lider under en sterk underrapportering fordi arbeidsgiverne ikke kjenner eller følger reglene [05].

Næringslivets Skjemaråd anbefaler at myndigheter med samordningsansvar utvikler en felles sentral for hendelsesskjemaer, fortrinnsvis knyttet til en veiledningstjeneste om hvilke rapporteringsplikter som utløses i hvilke situasjoner. En slik oversikt bør helst kunne gis for den enkelte bedriftskategori etter bransje ol. Det bør også vurderes å gjøre selve blankettene tilgjengelig samlet i maskinlesbar form.

Skjemarådet vil peke på at et slikt tiltak er til særlig hjelp for mindre bedrifter. Det ville også redusere det omfattende «oppstarts-byråkratiet» ved å være en reell lettelse for firmaer i etableringsfasen.

Uavhengig av dette bør hver enkelt av de ansvarlige innkrevingsetatene gjennomgå sine metoder for å formidle relevante skjemaer og kunnskap om reglene til de bedriftene det angår.

5.3 Søknadsskjema

«Det er en omfattende lovgivning som regulerer mulighetene for den fysiske siden av næringsetablering. Stort sett virker ikke lovgivningen direkte forhindrende i og med at de fleste får godkjent sine prosjekter. Det omfattende regelverket virker imidlertid hindrende pga. at det krever mye planlegging og utredningsarbeid. Det er usikkert når prosjekter kan realiseres, og tidstapet som kommer av alle godkjenningsordningene er kostbart»

Næringslivets Hovedorganisasjon, januar 1991 [06]

5.3.1 Godkjenning og tillatelser

Enkelte søknadsordninger er en ren forutsetning for å drive virksomhet generelt eller i den form og det omfang bedriften måtte ha behov for (konsesjons-/løyveordninger, byggetillatelser mm.) Slike søknadskrav florerer på både statlig og kommunalt nivå.

**Dårlige
skjemaer
øker behand-
lingstiden.**

Som generelt problem ligger offentlig saksbehandlingstid utenfor Skjemarådets arbeidsfelt, men det er ikke uvanlig at mye av tiden går med til å sende fram og tilbake søknadsskjemaer som er for dårlig utfylt i første omgang. Dermed får kanskje dårlig utforming av søknadsskjemaer større konsekvenser for bedriftene enn man er vant til å tenke på.

5.3.2 Faglig og økonomisk bistand

Viktige instanser for å søke ulike typer støtte og hjelp sliter med noe av det samme som de hendelsesinitierte rutinene: Den grunnleggende utfordringen blir å sikre at ulike støttemuligheter er kjent for bedriften når «hendelsen» inntreffer (eller den

**Dårlige
skjemaer kan
ødelegge
viktige virke-
midler.**

støtteberettigede situasjon oppstår). Dermed blir skjemavelde-problematikken for støtte- og finansierungsordninger bare en del av et større kommunikasjonsproblem. Fungerer ikke denne kommunikasjonen, svekkes effekten av viktige virkemidler Stortinget har forordnet innen såvel distriktspolitikk som generell næringspolitikk.

Kontakten som Næringslivets Skjemaråd har hatt med statsetater på dette området, tyder på at man tar denne problemstillingen alvorlig og at det legges mye arbeid i å gjøre relevante støtte- og veiledningsordninger kjent for den aktuelle målgruppen. Likevel mangler det nok noe på at selve søknadsskjemaene, verktøyet for kommunikasjon når kontakt først er etablert, er av tilfredsstillende kvalitet.

Ved en del søknadsrutiner brukes ikke skjemaer i det hele tatt. I stedet informerer etaten i grove trekk om hvilke forhold som skal beskrives i søknaden. Noen bedrifter har anført overfor Skjemarådet at slike stikkordlister kan virke forvirrende og at et godt strukturert skjema kan være å foretrekke, særlig når kriteriene for innvilgelse er strengt formalisert og det gjelder absolutte krav. Avveining mellom formalisert og ikke-formalisert søknader er et vanskelig spørsmål. Skjemarådet ser klart fordelene ved ikke-formaliserte søknader på områder som er gjenstand for skjønnsmessig vurdering

I tilknytning til Skjemarådets undersøkelse har en del bedrifter pekt på at innvilget bistand kan få ubehagelige ettervirkninger i form av periodisk oppgaveplikt. Det kan se ut som om disse er tyngre enn nødvendig, både i omfang og tid. Noen bedrifter hevder at de har måttet levere kompliserte økonomiske oversikter i årevis selv etter at støttemidlene var tilbakebetalt. Skjemarådet vil peke på at dette i så fall er uheldig, men har ikke selv kontrollert omfanget av slike oppfølgingsrutiner.

5.3.3 Meldeplikter

**Er noen
«søknader»
bare
meldinger?**

Næringslivets Skjemaråd har intervjuet saksbehandlere som sier at alle søknader blir innvilget, og vi har sett «søknadsskjemaer» hvor det ikke foreligger tilbakemeldingsrutine. Begge deler er tegn på at vi egentlig har å gjøre med en **meldeplikt**. Vi er klar over at både Næringslovutvalget og andre arbeider med å sanere unødvendige løyveordninger og meldeplikter, i hvert fall på statlig nivå. Fra vår kant vil vi spesielt peke på at både bedriftene og behandlende instans vil ha fordel av om partene til enhver tid er klar over hvorvidt det er en søknad eller en melding som behandles.

5.3.4 Generelt

Belastningene ved «offentlig skjemavelde» inkluderer selvsagt alle søknadsprosedyrer som må til for etablering og drift av næringsvirksomhet, selv om disse sjelden har vært drøftet i sammenheng med «statlig oppgaveplikt». Skjemarådet har foreløpig ikke gått grundig gjennom enkeltskjemaer på dette området. Vi har likevel fått et visst grunnlag for å hevde at noen søknadsskjemaer er vel så omfattende og kompliserte som skjemaer med en uttalt svarplikt.

Det er fare for at etatens eget behov for å gi utfyllende veiledning — og ikke minst for å begrense spørsmålene til det strengt nødvendige — er omvendt proposjonalt med søkerens behov for godkjenning eller bistand.

Næringslivets Skjemaråd anbefaler at sentrale søknadsskjemaer og -rutiner trekkes inn i alle offentlige forenklings- og samordningsprosjekter på linje med de rene oppgavepliktene. I tillegg bør den enkelte etaten vurdere sine søknadsskjemaer med hensyn på de samme ti skjemavett-reglene som rådet har satt opp for skjemaer generelt. I forlengelsen av dette bør etaten vurdere såvel varighet som innhold av eventuell pålagt etterrapportering.

5.4 Engangsplikter og frivillige skjemaer

Skjemarådets belastningsundersøkelse ga mange interessante tilbakemeldinger i tillegg til selve skjemaet. En bedrift la ved følgebrev for disse skjemaene til frivillige engangsundersøkelser, alle mottatt i 1993 eller –94:

- «KONKURRANSEDYKTIGE EKSPORTBEDRIFTER» – Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning, Norges Handelshøyskole (20 sider)
- «EVALUERING AV "EKSPORTSJEF TIL LEIE"-ORDNINGEN» – Norges Tekniske Høyskole for Statens nærings- og distriktsutbyggingsfond (14 sider)
- «RISIKOKARTLEGGING – SPØRREUNDERSØKELSE» – Elektrisitetsilsynet Region Sør-Norge (5 skjemaer á 1 side)
- «SPØRRESKJEMA VEDRØRENDE INDUSTRIENS SITUASJON OG UTVIKLING» – TEKOLandsforening (4 sider)
- «KARTLEGGING AV ARBEIDSMARKEDET» – Arbeidsformidlingen Rogaland (3 sider)
- «PERSPEKTIVANALYSE FOR NORSK TEKNO-INDUSTRI» – ECON Analyse AS (7 sider)
- «VIKTIG UNDERSØKELSE TIL EU-KOMMISJONEN I BRÜSSEL» – Intrum International AS (2 sider)
- «KARTLEGGING AV LOKALE LUFTFORURENSNINGSKILDER» – Luftforurensningsrådet i Rogaland (1 side)
- «SPØRRESKJEMA FOR KARTLEGGING AV LÆRLINGSINNTAK» – NHO og Rogaland Fylkeskommune (3 sider)

Fem av forespørslene kom med dagers eller ukers mellomrom våren –94, rene skjema-vårflommen på toppen av normal belastning. Brevet viser for øvrig til hele ni pliktige statistikker, noen av dem månedlig eller kvartalsvis (i alt 39 statistikk-skjemaer i 1994). I tillegg nevner brevskriveren undersøkelser (sporadiske?) av mer teknisk art fra tre tilsynsmyndigheter...

Denne bedriften har kanskje vært spesielt uheldig, også med pliktige skjemaer, men de pene gjennomsnittstallene for skjema-tidsbruk skjuler utvilsomt flere slike tilfeller. Eksemplet viser også at belastningen på den enkelte bedriften kan være ganske tilfeldig — og slett ikke bare handler om løpende rapporteringsplikt.

Vanskelig å angripe engangs-skjemaer.

I statens eget arbeid for å begrense oppgaveplikten har **frivillige** undersøkelser selvsagt ingen naturlig plass. Og **engangsundersøkelser** er vanskelig å angripe i en strukturert sammenheng, selv når de er pliktige. Ikke før har man oppdaget dem, så er de borte igjen.

*Frivillig-
heten må
framgå
tydelig.*

Heller ikke Næringslivets Skjemaråd kan engasjere seg i engangsundersøkelser generelt, men vi vil forholde oss til de av dem som kommer fra typiske skjemaetater vi ellers har en dialog med.

Alle de frivillige undersøkelsene foran introduseres med følgeskriv som gjør det mer eller mindre tydelig at innsendingen er frivillig. Næringslivets Skjemaråd har imidlertid sett både følgeskriv og skjemaer hvor det bare er fraværet av trusler og lovhenvvisninger som avslører at det dreier seg om en frivillig undersøkelse.

I det lange løp vil det være svært uheldig hvis det oppstår tvil om hvilke oppgaver som hentes inn på frivillig grunnlag og hvilke bedriften plikter å besvare.

5.5 I grenseland

Om spørsmålene ikke finnes på et ark på respondentens skrivebord, men leses opp av en intervjuer eller hentes fram på en dataskjerm, er utspørringen uansett en naturlig del av «skjemavelde» såvel som «oppgaveplikt». Derimot befinner lovhjemlede **inspeksjoner** og krav til **intern registrering** seg i et grenseland.

*Drøftings-
plikt for
inspeksjoner
i Sverige.*

5.5.1 Inspeksjon eller skjema

Ulike tilsynsmyndigheter har lovbestemt rett til å inspisere hver sine sider ved virksomheten. Den svenske forordningen som la grunnlag for en såkalt «samrådsplikt» med det næringslivseide Företagens Uppgiftslämnardelegation (FUD) tidlig på åtti-tallet, gjelder også «... då uppgifterna skal lämnas på annat medium än blankett» [07]. Det er tolket slik at også inspeksjonsrutiner ol. skal drøftes med FUD i Sverige.

Det ser ut til å være en generell tendens blant våre hjemlige tilsynsmyndigheter til at oppsøkende virksomhet erstattes av sentrale eller lokale spørreskjemaer. Det kan ha den fordel at alle får gi likeartede opplysninger og dermed stiller likt i en enhetlig saksbehandlingsrutine. Samtidig går man glipp av den situasjonstilpassede dialog som kan være fruktbar for den enkelte bedriften — men altså med større fare for forskjellsbehandling fra «snille» eller «slemme» inspektører.

*Vanskelig
for skjemaer
å erstatte
menneskelig
kontakt.*

Disse argumentene føyer seg pent inn i den generelle debatten om fordeler og ulemper ved edb-støttet saksbehandling — som har pågått siden datamaskinene gjorde sitt inntog i forvaltningen — og skal ikke forfølges videre her. Derimot vil Skjemarådet peke på at tilsynsmyndighetene vanligvis har et bevisst og våkent forhold til sine **inspeksjonsrutiner** — hvor inspektøren oppfattes som et viktig bindeledd til gjensidig nytte i samhandlingen forvaltning/næringsliv. Da blir det særdeles viktig at **skjemarutinene** også planlegges grundig med henblikk på en slik funksjon.

Generelt må man kunne si at statlige utfyllingsveiledninger ikke er av en kvalitet som kan erstatte fysisk tilstedeværelse, og de fleste introduksjons- eller følgeskriv virker dårlig egnet til å erstatte en inspektørs arbeid med å skape motivasjon og forståelse for tilsynsfunksjonens viktighet.

5.5.2 Registreringsplikter uten rapportering

Arkiveringskrav er også papirarbeid.

Et annet, mer subtilt grensetilfelle er lovbestemte pålegg til bedriftene om å registrere eller arkivere bestemte data som ikke nødvendigvis skal samles inn (f.eks. økonomiske summeringer, regnskapsbilag, statistiske oversikter). Den amerikanske loven som ble vedtatt i 1980 for å begrense papirarbeidet, knytter sine reduksjonskrav til «innhenting av informasjon». Dette defineres som «... at et organ anskaffer eller anmoder om fakta eller meninger ved hjelp av skriftlige rapportformularer, søknadsskjemaer, tabeller, spørreskriv, krav til rapportering eller arkivering, eller andre metoder av lignende slag.» [08] (Vår utheving).

Uklare regler for intern-oversikt.

Også her til lands er det all grunn til å holde øye med kravene til intern arkivering og utarbeiding av interne rapporter og statistikker som element i skjemaveldet. Den som **samler inn** data fra bedriftene, vil prøve å utforme detaljerte retningslinjer og begripelige krav, om ikke annet så av hensyn til sin egen **bruk** av opplysningene. Krav om registrering av opplysninger som ikke skal samles inn, er til tider formulert med en viss halvhjertethet og stor uklarhet.

«Alle arbeidsgivere i både privat og offentlig sektor er pålagt å utarbeide ensartet fraværstatistikk, inkludert egenmeldte fravær. (...) det er grunn til å tro at mange ikke oppfyller oppgaveplikten, spesielt små og mellomstore bedrifter.»

«... dataene er tenkt brukt i den enkelte virksomhet, og det er i første omgang ikke lagt opp til noen innrapportering ...»

Arbeidsgruppe under Sosial- og helsedepartementet, mars 1994 [09]

«Vi er pålagt å ajourføre fraværstatistikk i tilfelle forespørsel. (Ikke forekommet)»

«Statistikken kan ikke taes ut av vanlig lønnsprogram (...) Men som kronen på verket, ingen har bruk for den. Vi har ikke i vårt arbeid. Den skal ikke sendes noe sted. Ingen spør etter den. Vi vet ikke engang om vi er pliktig til å arkivere den. Er den laget for at det er moro å vite at den eksisterer?»

Bedriftslederes kommentarer til Skjemarådets undersøkelse, sept. 1994

Det er viktig at ikke de mest pliktoppfyllende blant oss blir sittende med produksjon og reproduksjon av nitide oversikter som et evig Sisufos-arbeid. Pålagt av gudene ved en innskytelse og siden glemt.

6 Kommentarer til det enkelte skjemakravet

Med utgangspunkt i tidligere dokumentert kritikk av offentlig skjemavelde fra bedriftene, har Næringslivets Skjemaråd utformet ti **skjemavett-regler**. Skjemarådet har gjennomgått og vurdert en del «eksempelskjemaer» fra syv statsetater med henblikk på disse reglene. Den enkelte etaten vil få sine kommentarer fra gjennomgangen i en særskilt delrapport. Her vil vi gi korte, generelle råd i tilknytning til hver av skjemavett-reglene, som vårt bidrag til å heve myndighetenes kompetanse om skjemaforming i sin alminnelighet.

Gjennom rådets egen undersøkelse i september, har vi fått et visst inntrykk av hvilke av disse reglene som har størst betydning for bedriftene. Ved å gi svarene på de motsvarende belastningsaspektene (se skjema) vektene 3, 2, 1 og 0, har vi kommet fram til en **belastningsindikator** (I) for hvert aspekt (A). Det gir samtidig en antydning om betydningen av å ta hensyn til vedkommende skjemavett-regel.

$$I_A = [(X_A \times 3) + (Y_A \times 2) + (Z_A \times 1)] \times 100 : n$$

hvor X, Y og Z er antall respondenter som har svart hhv. «svært mye», «mye» og «noe», og n er antall respondenter totalt (inkl. «ikke» og ubesvart).

Etter denne formelen er gjennomsnittsindikatoren i undersøkelsen $\tilde{I} = 152,9$

6.1 Overkommelig omfang og relevante spørsmål

(I = 181)

Naturlig nok øker motviljen hos respondenten med skjemaets omfang. Likevel kan et stort skjema med mye «luft» virke mer tiltalende enn et som er knudrete og tett-skrevet på én liten side. Antall spørsmål er heller ikke noe absolutt mål for overkommelig omfang. Hvis ett vanskelig spørsmål deles i flere som er lettere å forstå, kan skjemaet bli **mindre** belastende.

Det kan virke forenkende for innkreveren, men slett ikke for bedriften, å utforme ett generelt skjema for alle tenkelige virksomhetstyper og situasjoner. Det fører gjerne til at den enkelte må lete seg fram til «sine» spørsmål i et villniss av irrelevante rubrikker og forvirrende opplysninger.

**Ulike
mottaker-
grupper
= ulike
skjematyper.**

En hovedregel i enhver kommunikasjonsprosess er å tilpasse spørsmålene til målgruppen. Er man så heldig å ha bakgrunnsinformasjon nok til å skille mellom ulike mottaksgrupper (og det har gjerne etatene, hvis ikke får den det gjennom Enhetsregisteret), bør spørsmålene såvidt mulig skreddersys til den enkelte.

Det betyr at lite homogene grupper bør splittes i mottakskategorier som får hver sin skjemavariant og hver sin skreddersydde utfyllingsveiledning.

6.2 Generell forståelighet

(I = 134)

**Gode
eksempler og
noen å
spørre.**

Å gjøre seg forstått i en skjemarutine krever en lang rekke tiltak fra det rent språklige (med bruk av begreper fra **bedriftens** hverdag), gjennom pedagogiske eksempler for vanskelige utregninger (i skjema/veiledning), fram til tydelig opplysning om **hvem** i etaten (navn og telefonnummer) som kan bistå ved utfyllingen.

Da gjenstår det bare å sørge for tilstrekkelig, kontinuerlig telefonbemanning i innsamlingsperioden.

Skjemarådet har sett eksempler på gode skjemaer og veiledninger med hensyn til dette punktet. Med gratis ringetjeneste («grønt» nummer) som prikken over i-en.

Men vi har også sett at bedriftene blir henvist til å kjøpe en håndbok for å få hjelp til utfyllingen.

6.3 Klarlagt detaljeringsnivå

(I = 151)

I noen skjemaer trengs nøyaktige opplysninger. Andre kan greie seg med omtrentlige anslag. Bedriftene er ofte usikre på dette. Mange strever fram to desimaler i svaret der et anslag er tilstrekkelig. På den annen side vil enkelte oppfatte spørsmål om «cirka-svar» som useriøst og mistro nytten av det hele.

**Lukkede
spørsmål for
omtrentlige
svar.**

En løsning kan være å formulere såkalte lukkede spørsmål, med avkrysning for grupperte verdier. (Se f.eks. spørsmålet om sysselsetting i Skjemarådets undersøkelse. Ingen har nok satt seg til å finregne på deltidsansatte for å besvare det.)

Problemet gjelder særlig for statistikkspørsmål, og neppe til selvangivelsen. Detaljeringskravet er også høyst uklart på stikkordlister som til tider erstatter spørreskjemaet i søknadsrutiner. Her er nok nettopp uklare detaljeringsbehov en vanlig årsak til at saken sendes fram og tilbake mellom etat og bedrift.

6.4 Tilgjengelige opplysninger

(I = 194)

Belastning som følger av at opplysninger må summeres fra bilag eller ved annen tidkrevende utregning, skårer nest høyest på indikatoren. Dette problemet er da også blant de mest kjente og omtalte opp gjennom tidene. Det hevdes ofte fra næringslivshold at saksbehandlere i forvaltningen ikke har greie på hvordan bedriftene fører sine regnskaper og hva de for øvrig har registrert for å oppfylle **andre** etaters krav og dekke egne, interne behov.

Det finnes ingen enkel løsning på problemet. Også Næringslivets Skjemaråd har hatt store vanskeligheter med å evaluere ulike spørreskjemaer etter dette punktet. Det kreves gode detaljkunnskaper om den enkelte bransjen for å vite hva som befinner seg på bedriftens skrivebord, hva man kan regne seg fram til og hva som må hentes i kjeller og fjernarkiv.

**Samarbeid
om ut-
forming.**

Flere utredninger har konkludert med at etatene bør opprette kontaktgrupper med bedriftsrepresentasjon, for å sikre seg tilbakemelding fra næringslivet om slike forhold. Vi minner gjerne om denne tanken.

«... Skjemaet er så detaljert at det neppe finnes en eneste bedrift i hele Norge som kan fylle det ut med sikre tall. (...) Hvordan kan noen tro at det er mulig å føre regnskap (...) så detaljert?»

Bedriftsleders kommentar til
Skjemarådets undersøkelse, sept. 1994

«Et gjennomgående trekk ved offentlig innrapportering er at skjema og rutiner utformes av de enkelte institusjoner uten noen kontakt med det næringsliv som skal avgi informasjonen. (...) Denne manglende kontakten er påpekt av de som vi gjennom kartleggingen har hatt kontakt med fra næringslivssiden.»

Statskonsult, juni 1992 [10]

**Riktig svar
er viktigere
enn riktig
spørsmål.**

Riktignok kan det hende myndighetene trenger sine detaljer, uansett om det koster bedriftene merarbeid å grave dem fram. Men en viss justering i forhold til ideelle definisjoner vil nok begge parter tjene på. Det må være bedre å få korrekt svar på nesten den opplysningen man ønsket seg – med forutsigbare avvik fra det ideelle – enn å få rene gjettverk som svar på det absolutt korrekte spørsmål.

6.5 Synlig egen nytte for bedriften

(I = 189)

**Kanskje
angår ikke
tallene
bedriften ...**

Som forrige punkt er også dette en gjenganger i skjemavelde-litteraturen. Svært mange bedrifter synes selv at de har liten eller ingen nytte av å registrere de innkrevde opplysningene for sin egen del. Synspunktet antas å være sterkest hos de minste bedriftene, der den interne oversikten er tilstrekkelig uten lagrede tallserier og ingen skal utvikle strategier gjennom sammenlignende markedsanalyser.

Likevel vil det være rart om strukturert informasjon er så lite nyttig som svarene og andre tilbakemeldinger gir inntrykk av. Ikke minst bør mindre bedrifter ha en viss egen nytte av de samfunnsordninger som opplysningene skal bidra til å administrere. Slike forhold er nesten aldri påpekt i de følgeskriv og skjemaer som Næringslivets Skjemaråd har gjennomgått.

**... men
forklar det,
hvis de gjør.**

Bedriftenes egen nytte bør kunne omtales, selv om etaten skal være forsiktig med å virke belærende. Vi har sett skjemaer som erstatter andre atskillig mer krevende oppgaver, uten at etaten noe sted benytter sjansen til å øke sin goodwill ved å opplyse om sammenhengen.

Er det vanskelig å peke på egen nytten, får man ty til neste punkt på listen.

6.6 Synlig felles nytte for samfunnet

(I = 148)

Det burde ikke eksistere noen tvil om at offentlige spørreskjemaer er nødvendige bidrag til viktige samfunnsoppgaver. En såvidt høy belastningsindikator på akkurat dette punktet er etter Skjemarådets mening ganske urovekkende. Det kan altså se ut til at bedriftene plages mer av manglende tiltro til nytten, enn av at spørsmålene er vanskelig å forstå.

**Bevisbyrden
ligger hos
spørsmåls-
stilleren.**

Noe av forklaringen har vi trolig sett ved skjemagjennomgangen i høst: Enkelte etater går i besynderlig grad glipp av velvilje ved å holde mål og mening for seg selv. I dette ligger det også en oppmuntring: Det er trolig et stort potensiale for bedring av bedriftenes **forhold** til etatenes skjemaer og oppgaveplikter på akkurat dette punktet. Og det er grunn til å tro at viljen til å utstå andre problemer, som ekstra regnearbeid og kompliserte forklaringer, øker for den som kan se en hensikt med det hele.

I dette ligger også muligheten for **reduisert tidsbruk**. Hvis et skjema eller enkelt-spørsmål ikke kan begrunnes tilfredsstillende verken ut fra egen nytte eller felles-nytte, kan det etter all sannsynlighet fjernes.

6.7 Tilfredsstillende samordning

(I = 196)

Dårlig samordning skårer absolutt høyest blant bedriftenes skjema-belastninger. På mange skjemaer — også innen samme etat — stilles det lignende, men ikke helt like spørsmål. (Selv om identiske begreper også forekommer.) «Nesten-likheten» er ikke noe særnorsk fenomen. Allerede midt på åtti-tallet konstaterte den svenske Datainspektionen at det ble brukt mellom 20 og 30 ulike inntektsbegreper i offentlig administrasjon og statistikk [11].

**Bedre
samordning
ved å godta
andres
definisjoner.**

Ofte kan det altså være definisjonsmessige detaljer som gjør at en etat vil stille egne spørsmål framfor å bruke data som allerede finnes andre steder. Kanskje ønsker en etat sysselsettingsopplysninger fra den enkelte bedriften fordelt på måned og kjønn, mens bare kvartalsvise, samlede oppstillinger er tilgjengelig fra før. Kanskje er etatene vant til å bruke bransjekoder med en annen inndeling enn den som kommer i Enhetsregisteret.

Å vurdere hvorvidt et skjema er tilfredsstillende samordnet, vil si å gjennomgå antatt informasjonsbehov mot gjeldende regelverk på nytt (jf. punkt 3.2) og vurdere det hele mot tilgjengelige data andre steder. En møysommelig oppgave, i hvert fall til vi får Oppgavepliktregisteret som Statskonsult arbeider med. I denne tolkningsprosessen avgjøres det hvorvidt Enhetsregisteret og andre nye samordningsverktøy faktisk vil bli brukt.

Samarbeid og utveksling av data hindres i noen grad av taushetsplikt og personvern. Det er i hvert fall et argument Skjemarådet har støtt på i samtaler med rutineansvarlig for enkelte skjemaer. Vi er klar over at spørsmålet har flere sider, men sett fra vår synsvinkel bør en statsetat kunne ha fri tilgang til opplysninger fra andre enheter i statsforvaltningen, så sant den selv har lovhjemmel for å kreve tilsvarende direkte fra bedriften. Det må i så fall drøftes som ledd i en helhetlig gjennomgang av personregisterlovgivningen og Datatilsynets rolle i sin alminnelighet.

6.8 Behagelig tiltaleform og utforming

(I = 95)

Det er ikke «innpakningen» av spørsmålene — tiltaleformen og den visuelle utformingen av skjemaene — som opprører norsk næringsliv. Alt tyder på at forvaltningens følgebrev og skjemaspørsmål holdes i en vennlig tone — bedriftene sier ikke noe annet, heller ikke de eksemplene Skjemarådet har gjennomgått.

God struktur letter forståelsen.

Når det gjelder selve den profesjonelle skjemadesign og -layout, er nok Næringslivets Skjemaråd noe mer kritisk enn bedriftene i undersøkelsen. Vi mener noe av «forståelighets-problemet» ikke bare handler om formuleringer og kontaktmulighet, men også bunner i uhensiktsmessig spørsmålsrekkefølge, ulogisk plassering av forklaringene og rotete oppsett i sin alminnelighet.

Det er også en del av innpakningen at bedriftene vises den respekt for bruken av tiden deres at de blir orientert om resultatene fra undersøkelser de deltar i. En del har etterlyst dette. Det er lite vanlig i dag. Sannsynligvis vil slik tilbakemelding også dempe inntrykket av unyttighet, som vi behandlet i punkt 6.6

Bedrifter som føler seg «svært mye» belastet av ubehagelig tiltaleform og utforming, viser gjerne til trusler om tvangsmulkt. Denne sanksjonsformen tas i bruk i stadig flere innkrevingsordninger. Et tiltak for administrativ «avstraffelse» av de mange, som gradvis har erstattet politianmeldelse av de få.

Bedriftene bør få vite hvilke betingelser som gjelder, herunder hvilke konsekvenser det kan ha hvis de ikke svarer. Likevel behøver konsekvensene kanskje ikke utbasuneres høylydt før på et sent trinn i en purreprosess. Da opprøres ikke de som hadde tenkt å svare innen fristen i alle fall.

Andre bedrifter har pekt på det irriterende i å måtte be om utsettelse år etter år med innsending av samme skjema og med samme begrunnelse for forsinkelsen. Dette er en del av innpakningen som det burde koste lite å pynte på.

6.9 Fornuftige frister

(I = 132)

Fornuftige frister kan bety samordnet rapportering.

Ikke så mange av bedriftene i Skjemarådets undersøkelse har klagd på for korte tidsfrister eller dårlig tilpasning mellom fristene for ulike rapporteringsrutiner. Den mest konkrete kritikken dreier seg vel så mye om samordnet innrapportering (og innbetaling), for eksempel av skattetrekk og arbeidsgiveravgift. Dette arbeides det med for tiden i skatteetaten.

Altså ikke noe stort problem generelt, men så er da også flere etater etter hvert blitt oppdratt av aktiv, og ikke minst viktig, **konkret** tilbakemelding om akkurat dette. Både fra bedriftene og fra ulike forenklingsprosjekter i det offentlige.

6.10 Rimelig forvarsel

(I = 109)

Ikke alt kan varsles i tide.

Få av bedriftene mener de blir plagsomt sent varslet om endringer i offentlige skjemaer. Svaret hadde muligens vært et annet om vi spurte like etter omleggingen av skattesystemet. Eller når vi eventuelt spør det første året etter at Norge er blitt medlem av EU. Et eventuelt EU-medlemskap vil kreve omlegging av registreringsrutiner fra «dag én». Begge eksemplene viser igjen hvordan belastning ved statlig skjemavelde kan være en konsekvens av lover og regelverk.

En liten blomst til slutt: Flere har rost Statistisk sentralbyrå for den nye ordningen med å sende ut forvarsel på nyåret om hvilke skjemaer bedriften må regne med å få derfra i året som kommer. Det betyr ikke nødvendigvis at **innholdet** i forvarslet har vært så veldig oppmuntrende.

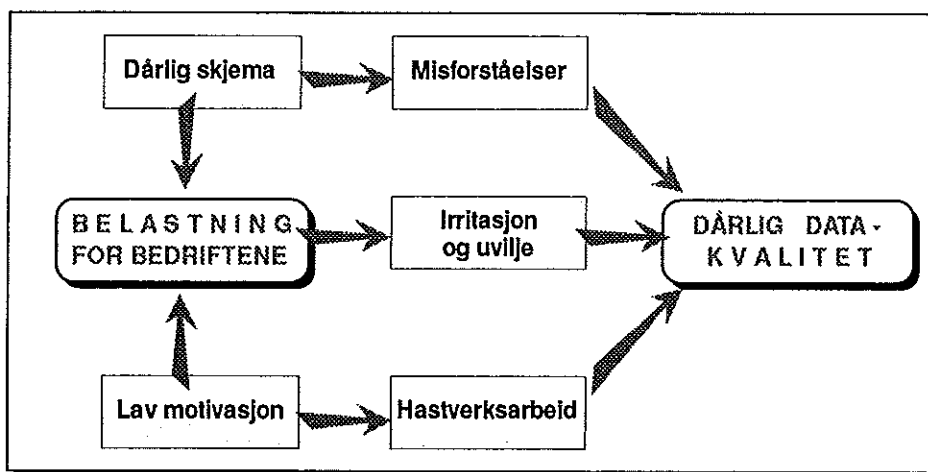
6.11 Skjemarådets anbefalinger

Redusert belastning er viktig for begge parter.

En sterk fokusering på oppgaveplikt-begrepet, som har vært vanlig i skjemavelde-debatten til nå, understreker en motsetning: Næringslivets arbeid og tidsbruk er forutsetning for statens data. Når vi fokuserer på «belastning» finner vi lettere fram til felles interesser:

Både i statsadministrasjonen og i statistikkens verden er man bekymret for kvaliteten på innsamlede data. Dessuten har alle etater store kostnader til purringer for å få inn manglende oppgaver og til ekstrarunder for å korrigere oppdagede feil.

Redusert belastning hjelper mot alt dette på en gang:

Figur 5: Belastning for bedriftene gir dårligere data

Informasjonsfaglig satsing med store gevinster.

Næringslivets Skjemaråd anbefaler at alle etater med næringslivskontakt revurderer samtlige av sine spørreskjemaer med henblikk på punktene foran. Dette er krevende informasjonsfaglige oppgaver som ikke kan løses med juridisk eller økonomisk kompetanse alene. Det er rådets overbevisning at en slik kritisk gjennomgang vil redusere bedriftenes belastninger ved offentlig skjemavelde, spare kostnader for forvaltning og næringsliv og ikke minst bedre kvaliteten på innsamlede data.

Det er viktig at arbeidet får en solid forankring i det årlige planleggingsarbeidet for etaten og følges aktivt av toppledelsen som et viktig strategisk element for bedre datakvalitet og for et høyere servicenivå i etaten.

Det er nødvendig at skjemavelde-strategien inngår i en helhetstenkning innen staten, slik at ikke suboptimalisering hindrer gode fellesløsninger og forandringer i enkeltskjemaer kommer i veien for tverrsektoriell forenkling og opprydding.

«Mulighetene for å gi utilstrekkelig informasjon eller feil informasjon øker naturligvis også i dette mangfold av varianter. Som en av begrunnelsene for å ha ulikt utformede skjemaer har det fra enkelte hold vært hevdet at man dermed har større mulighet for å få riktig informasjon. Vi tror dette i dagens situasjon må bygge på en illusjon.»

Norges Statsautoriserte Revisorers Forening, 14.02.80 [12]

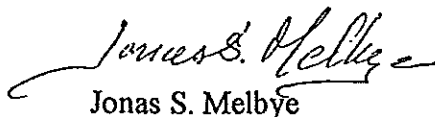
L I T T E R A T U R

- [01] Behovet for en oversikt over iverksatte og planlagte datasystemer i offentlig forvaltning, Statens Rasjonaliseringsdirektorat, 25.06.79 Rapport av Per Scott (s. 24)
- [02] Foreløpig rapport fra den interdepartementale arbeidsgruppen for forenkling av regelverk, oppgaveplikt m.v. for små og mellomstore bedrifter, SMB-gruppen, 23.11.82
- [03] To-trinnsmodellen, SMB-gruppen, 01.06.83 (s. 4 og 8)
- [04] Bedriftenes oppgaveplikt til det offentlige, Næringsdepartementet mai 1991
- [05] Statistikkgrunnlaget for yrkesskader, ECON-rapport 9/90, ECON, 15.08.90
- [06] Utfordringer ved etablering av ny virksomhet, NHO, januar 1991 (s. 20)
- [07] Svensk förfatningssamling, SFS 1982:668
- [08] Paperwork Reduction Act of 1980 (NHOs oversettelse)
- [09] Sentral sykefraværstatistikk, Sosial- og helsedepartementet, mars 1994 (s. 17 og 18)
- [10] Offentlig innrapportering fra næringslivet, Rapport 1992:8, Statskonsult, juni 1992 (s. 20)
- [11] NOU 1988:15 Samspill om grunndata, Forbruker- og Adminstrasjonsdept., 14.03.88
- [12] Rapportering til det offentlige, koordinering av oppgaver og skjemaer, praksis ved utforming av forskrifter mv. Notat Norges Statsautoriserte revisorers forening, 14.02.80 (s. 6)

Orker du ett skjema til ? for å få mindre strev med alle de andre

- ☒ I staten er det mange som mener at bedriftene ikke er særlig plaget av skjemaveldet. Det begrunner de med at næringslivet ikke har vært så flinke til å forklare hvor skoen trykker, det vil si *hva* som er belastende og *hvordan* skjemaene kan bli enklere og bedre. Næringslivets Skjemaråd har tenkt å rette på dette. I høst skal vi gå grundig gjennom de viktigste skjemaene og melde tilbake til etatene hva som er problemene ved hvert enkelt av dem.
- ☒ Næringslivets Skjemaråd ønsker å arbeide med de skjemaproblemene som bedriftene *selv* mener er mest belastende. For å være sikker på at vi angriper skjemaveldet på riktig måte, må vi spørre bedriftene. Så selv *vi* må sende ut et skjema. Vi får bare håpe det kan være mer lystbetonet å fylle ut dette, enn mange av de andre som tar verdifull tid fra produktivt arbeid i norsk næringsliv.
- ☒ Hvis du svarer på spørsmålene fra Skjemarådet, hjelper du oss med å finne ut *hvordan* forholdene kan bedres, og du viser at bedriftene *er* opptatt av å få bukt med skjemaveldet. Da har myndighetene fått en unnskyldning mindre ...
- ☒ Næringslivets Skjemaråd lover å bruke svarene aktivt i høstens kartlegging og skjema-kritikk overfor de mest belastende skjemaetatene. Svarprosenten skal vi bruke som et viktig våpen for å sikre at myndighetene tar kritikken på alvor. Vi kommer ikke til å registrere hvem som svarer. Vil du gjerne slippe, kan du kaste skjemaet med god samvittighet. Du får ingen purring eller påminnelse.
- ☒ Som næringsdrivende vil jeg unngå å bruke bedriftens tid på urimelige oppgavekrav, urasjonell dobbeltrapportering og ubegripelige skjemaer. Jeg er redd det bare blir mer av slikt framover, særlig hvis EØS/EU-krav kommer *i tillegg* til dagens belastning på grunn av dårlig samordning med nåværende regler. Som formann i Næringslivets Skjemaråd ser jeg fram til et nyttig samarbeid med alle andre bedrifter i samme situasjon.

Med vennlig hilsen

Jonas S. Melbye
Formann i Næringslivets Skjemaråd

NHO, Middelthuns gate 27
Postboks 5250 Majorstua. 0303 OSLO

Bedriftenes skjemaråd til Skjemarådet 1994

Hvilke(t) skjema(er) fra myndighetene har vært mest belastende for bedriften i år?

Vi er interessert i både søknadsskjemaer, periodiske oppgaver og skjemaer som må fylles ut ved spesielle hendelser.

Hvor mye belastes bedriften *generelt* av følgende mangler i myndighetenes skjemaer?
(Sett kryss i én rute på hver linje)

Svært
mye 3 Mye 2 Noe 1 Ikke 0

Spørsmålene passer ikke

Generelt for mange spørsmål som ikke egner seg for bedriftens bransje/størrelse el.

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Vanskelig å forstå

Ukjente begreper, dårlig forklart, vanskelig veiledning, vanskelig å få hjelp til utfylling

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Uklart detaljeringsnivå

Vanskelig å se hvor nøyaktig svarene skal oppgis

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Vanskelig å finne svarene

Opplysningene må summeres fra bilag eller ved annen tidkrevende utregning

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Liten/ingen nytte for bedriften

Bedriften har ikke bruk for tilsvarende oversikt til egen planlegging/drift

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Liten/ingen synlig nytte for samfunnet

Bedriften kan ikke se at næringslivet/samfunnet generelt har behov for opplysningene

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Dårlig samordning

Myndighetene kan hente opplysningene fra andre steder (registre/etater mm.)

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ubehagelig tiltaleform og utforming

Lite høflig tone, dårlig utformet skjema og veiledning

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ufornuftige frister

For kort tidsfrist eller dårlig tilpasset til andre frister (f.eks. regnskap, moms)

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Manglende forvarsel

For sent varslet om nye/endrede skjemaer og oppgavekrav

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Annet (Beskriv problemet nedenfor)

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Dette er de spørsmålene Næringslivets Skjemaråd trenger å vite noe om. Hvis du i tillegg besvarer spørsmålene på baksiden, hjelper du oss å påvise hvordan belastningen fordeler seg på forskjellige bransjer og størrelsesgrupper. Likevel vil vi gjerne at du sender inn skjemaet selv om du ikke fyller ut den andre siden.

Næringslivets Skjemaråd skal konsentrere innsatsen om **statlige** skjemaer i første omgang. For å få et bilde av hvor mye dette hjelper på den samlede skjemaflommen, tar vi med et spørsmål om bedriftens tidsbruk til skjemaer fra forskjellige instanser.

Det er ikke meningen du skal legge mye arbeid i å svare på dette. Det er bedriftens inntrykk av hvilken tid som går med – til å hente fram opplysninger og fylle ut skjemaer – vi er interessert i.

Hvor mange arbeidsdager hvert år tror du bedriften bruker på å fylle ut skjemaer fra ...	Hvordan tror du skjemaarbeidet fra denne instansen har utviklet seg de siste tre årene?
Offentlige myndigheter? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
Næringslivets egne organisasjoner? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
Bedriftens egne kunder og leverandører? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
1-3 dager 4-8 dager 9-14 dager 15-25 dager Mer enn 25 dager	Merkbar nedgang Ganske uendret Merkbar vekst Vet ikke

For at Næringslivets Skjemaråd skal kunne ta hensyn til hvordan skjemaveldet virker på forskjellige kategorier av næringsdrivende, vil vi gjerne knytte meningene dine til noen opplysninger om bedriften.

Opplysninger om bedriften:

Eierform

- ☐ Aksjeselskap
- ☐ Ansvarlig selskap/
Delt ansvar
- ☐ Enkeltmannsforetak
(Eneinnehaver)
- ☐ Annet (spesifiser nedenfor)
-
-

Viktigste bransje

- ☐ Industri/håndverk ☐ Transport
- ☐ Bygg/anlegg ☐ Forretningsmessig tj.yting
- ☐ Detaljvarehandel ☐ Personlig tjenesteyting
- ☐ Engros/agentur ☐ Annet (spesifiser nedenfor)
- ☐ Hotell/restaurant -----
-

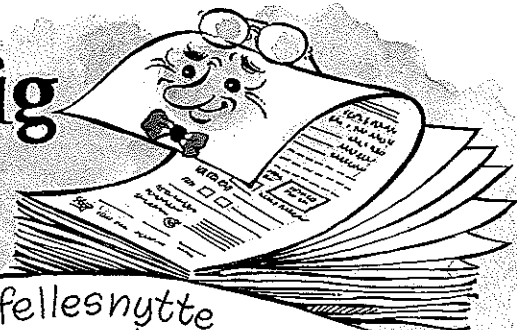
Syssetning (ca. antall årsverk)

- ☐ 0 - 2 årsverk ☐ 6 - 9 årsverk ☐ 15 - 19 årsverk ☐ 30 - 49 årsverk
- ☐ 3 - 5 årsverk ☐ 10 - 14 årsverk ☐ 20 - 29 årsverk ☐ 50 eller mer

Takk for at du har hjulpet oss i arbeidet for mindre offentlig oppgaveplikt!

Har du meninger om offentlige skjemaer? Har du spørsmål om arbeidet til Næringslivets Skjemaråd?
Ring prosjektleder Tor Nygaard (22 96 53 19) eller prosjektkoordinator Einar Foss (22 96 53 75).
Du kan også gjerne sende en telefax (22 96 53 95). Så ringer vi til deg

10 regler for statlig skjemavett

1

Overkommelig omfang og relevante spørsmål.

Skreddersy skjema-varianten for den enkelte virksomhetstype og situasjon.

2

Generell forståelighet.

Legg arbeid i gode veiledninger, bruk begreper fra bedriftens hverdag og vær tilgjengelig for spørsmål.

3

Klarlagt detaljeringsnivå.

Sett opp konkrete svaralternativer der det er tilstrekkelig med mindre presise svar.

4

Tilgjengelige opplysninger.

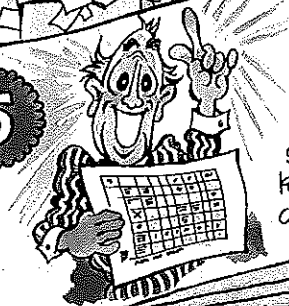
Tilpass skjemaets definisjoner til bedriftens data og regnskaper så langt det er mulig.

5

Synlig egen nytte for bedriften.

Forklar hvordan strukturert informasjon kan være viktig for bedriftens egen virksomhet.

Synlig felles nytte for samfunnet.

Forklar hvordan opplysningene skal brukes. Hvis et spørsmål ikke kan begrunnes, er det heller ikke nødvendig.

6

Tilfredsstillende samordning.

Bruk opplysninger fra andre etater/registre istedenfor å kreve lignende opplysninger på nytt.

7

Behagelig tiltaleform og utforming.

Sørg for fornuftig rekkefølge, høflig språkbruk og tiltalende utforming av skjema og veiledning.

8

Fornuftige frister.

Gi rimelig tid til utfyllingen og ta hensyn til når opplysningene er tilgjengelige og skal avgis til andre formål.

9

Rimelig forvarsel.

Gi varsel i god tid før omfattende nye eller endrede oppgaveplikter trer i kraft.

10

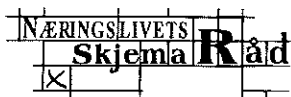
Mindre belastning for næringslivet gir bedre data for staten.

DEN NORSKE BANKFORENING

NHO

NHO, Middelthuns gate 27
Postboks 5250 Majorstua, 0303 OSLO

